DİLLERİN DOĞUŞU

MİTOLOJİK VERİMLER

Çinlilere göre sırtında yazının esrarını taşıyarak imparatorun önüne gelen bir kaplumbağa yazıyı ona öğretmiştir.

Babilliler, yarı insan yarı canavar görünümünde bir deniz canavarının kendilerine yazıyı öğrettiğine inanmışlar.

Eski Mısırlılar baştanrı RA'nın istek ve dileklerini Tanrı TOT aracılığıyla insanlara ilettiğine inanmışlardır.

Hintlilere göre de gök gürültüsü baştanrı Brahma'nın temsilcisi olan VAC'a aittir. Ses özü itibariyle kutsal ve ebedî, maddi yönüyle de fanidir.

FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

Felsefeciler dilin insan tabiatının bir parçası olduğu görüşündedirler. Yiyen içen, gülen ağlayan insanoğlu tabiatının bir gereği olarak konuşmaktadır da. İnsanoğlu, ilkin seslerle anlaşmaya çalışmış, zamanla bu sesleri bir araya getirerek anlamlı sözlere ve söz birlikteliklerine dönüştürmüştür.

Kimilerine göre dil kendiliğindendir. Yani her nesnenin sesi, o nesneye âdeta bir etiket gibi yapışmış, onun adı olmuştur. Gazali, bu görüşe karşı çıkarak, "Lafzın manayı delaleti kendiliğinden olsaydı dünyada tek bir dil olurdu." demiştir.

Dil ögelerini ilk tasnif eden felsefeci ise Aristo'dur. Sesleri, sesliler, sessizler, yarı sesliler olmak üzere üç gruba ayırır.

• DİNÎ METİNLER (İlahiyatçı görüş)

İlahî dinlere ait metinlerde doğrudan doğruya dilin nasıl doğduğuna dair açıklamalar yoksa da isimlendirmeyle ilgili ipuçları vardır.

Kitab-ı Mukaddes'te, "Rab Allah topraktan şekillendirdiği hava kuşlarının cümlesine ve sahra hayvanlarının hepsine ne ad koyacağını görmek için onları Âdem'in huzuruna çağırdı ve Âdem ne ad koyduysa adları o oldu." İfadesi yer alır.

Bakara suresindeyse, "Allah, Âdem'e bütün adları öğretti..." sözleriyle başlayan bir metin söz konusudur.

Rahman suresinde "beyan kabiliyeti"ne vurgu vardır : "Rahman olan Aallah, Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı ve ona beyan kabiliyeti verdi."

Ayrıca bir başka kitapta şu cümleler yer alır: "Ve Yehova, bunların hepsi tek kavim, konuştukları dil aynı, giriştikleri işi yarıda bırakacağa benzemiyorlar. Gelin de toprağa inelim, dillerini değiştirelim şunların, birbirlerini anlamaz olsunlar."

• BİLİMSEL KURAMLAR (teoriler)

• YANSIMA KURAMI (yansımaları temel alan görüş)

Bu kuram dil unsurlarının tabiattaki seslerin taklidi sonucu ortaya çıktığı esasına dayanır.

Ör. Civciv, ninni, çağlayan, tıklatmak, gürültü...

• ÜNLEM KURAMI (ünlemleri temel alan görüş)

İnsanların fiziksel ve ruhsal tepkilerini çıkardıkları ünlemlerle ortaya koyduğunu, bunların daha sonra anlamlı ses ve kelimelere dönüştüğü görüşündedir. Ör. Tüh, of, ah!...

• İŞ KURAMI (birlikte çalışmayı esas alan görüş)

Noire tarafından kurulmuştur. İnsanoğlu iş görürken bazı sesler çıkarmış, bunların işi kolaylaştırdığını görünce de sesleri sistemli bir hâle getirmişler ve dil ortaya çıkmıştır. İş Kuramına göre ilk kök "dig-", yani "kazmak"tır.

DOĞUŞTANCI GÖRÜŞ

İlahiyatçı görüşe en yakın olandır. İnsanoğlunun doğuştan bir dil kurabilme yeteneğine sahip olduğunu ileri sürer.

MİMİK KURAMI

Wundt tarafından kurulan kuram, söz, yani ibare denen şeyin insanın ağzını kaplayan geniş bir mimikten ibaret olduğunu savunur. İnsanlar bedensel ve ruhsal tepkilerini birbirlerine jest ve mimiklerle anlatmaya çalışmışlar, bunlar ortak kullanıla kullanıla dile dönüşmüştür. Kurama göre, bir insan yavrusu dili nasıl ediniyorsa ilk insanlar da aynı yol ve şekille dili edinmişlerdir.

AY KURAMI

Ayın ağza benziyor olması ve insan üzerindeki mistik etkisi dilin doğuşuna kaynaklık etmiştir.

GÜNES DİL TEORİSİ

Isı, ışık ve enerji kaynağı olan güneşin dile de hayat vermiş olabileceği görüşüne dayanır. İnsanoğlu güneşi tetkik ede ede ilkin somut sonra soyut kavramlara ulaşmayı başarmıştır.

Mesela, güneş ısıdır, ışıktır; güneş mesafedir, uzaklık-yakınlıktır; yöndür, doğubatıdır. Güneş zamandır, sabah, öğle, akşam güneşin hareketine göredir. Güneş, sultan, imparatordur; Tanrı'dır. Güneş, renktir.

Nihayet güneş sestir. İlk insan güneşi görünce hayranlığının bir ifadesi olarak "A" sesini çıkarmış ve bunlar A + A + A + A = Ağ- kökünü doğurmuştur.

Ağ-, yaratmak, ışık, gök, zeka, renk değiştirmek anlamlarını taşıyan bir köktür.

1935 yılındaHermann Kvergiç, Viyana'dan henüz basılmamış "Türk Dillerindeki Bazı Unsurların Psikolojisi" adlı 41 sayfalık bir metni Atatürk'e göndermiş, Türk dilinin diğer dillere kaynaklık ettiği iddiasında bulunmuştur. Güneş Dil Teorisi, 1930'lu yıllarda Atatürk tarafından desteklenmiş, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti'nin düzenlediği 3. Dil Kurultayında katılımcılar tarafından tartışılmış ve hatta kurultay raporunda katılımcı dilbilimciler tarafından da araştırılmasını teşvik edilmiştir.

Kökeni bilinmeyen bazı Batı dillerini Türkçeden hareketle izahın mümkün olabileceği üzerinde durulmuştur.

Ör. Sosyal >soy-, termal < ter-, botanik < bit- kelimesinden gelmiş olabilir.

Buna göre Türkçe kendi kelimelerini göç yoluyla diğer dillere taşıyan köklü bir dildir.

İLK DİL DENEMESİ

Heredot, ilk dil denemesinin M.Ö. 7. Yüzyılda Mısır'da Kral Psamemmetikos tarafından yaptırıldığını kaydeder.

Doğumlarından hemen sonra annelerinden alınan iki çocuk, iki yıl süreyle gözlem altına alınmış, beslenip bakılırken yanlarında konuşmalarına hiçbir şekilde izin verilmemiş, ikinci yılın sonunda çocuklardan birinin "bekos" dediği işitilmiştir. "Bekos" Frigya dilinde "ekmek" anlamına gelmektedir.

KÖKEN BAKIMINDAN DİLLER

Bugün yeryüzünde canlı ve ölü dil toplamı 3000 civarındadır.

2. Dünya Savaşı öncesi birbirinden ayrı yapılan iki sayıma göre 2796 'dır.

Diller köken ve yapı bakımından tasnif edilirken daha çok şu birimler göz önünde bulundurulur:

```
köken bilim (=etimoloji)
yapı, biçim bilgisi (=morfoloji)
ses bilgisi (=fonoloji)
cümle bilgisi veya söz dizimi (=sentaks)
anlam bilgisi (=semantik)
lehçe bilgisi (=diyalektoloji)
```

HİNT- AVRUPA DİLLERİ

AVRUPA KOLU

1.CERMEN DİLLERİ : Almanca, Felemenkçe (Hollanda dili), İngilizce, İskandinav dilleri (İsveç, Norveç, Danimarka ve İzlanda).

2.ROMAN DİLLERİ (ana dili Latincedir) : Fransızca, İspanyolca, Portekizce, İtalyanca, Rumence ve Sardca.

- 3. İSLAV DİLLERİ (Baltık-Slav dilleri) : Rusça, Bulgarca, Sırpça, Lehçe, Makedonca, Slovence, Slovakça, Hırvatça, Boşnakça.
 - 4. BAĞIMSIZ GRUP : Yunanca, Arnavutça, Keltçe.
 - **B. ASYA KOLU** (Hin-İran dilleri)
 - 1. Hintçe, Sanskritçe
 - 2. Farsça, *Avestçe (Avesta)*
 - 3. Ermenice

- 4. Eski Anadolu: *Hititçe*
- 5. *Toharca*: Hint-Avrupa dillerinin en doğudaki koludur.

II. HAMİ-SAMİ DİLLERİ

- Akkadca
- Aramice
- İbranice
- Arapça
- Libya-Berber
- Habeşçe

III.BANTU DİLLERİ : Orta ve Güney Afrika'da konuşulan dillerdir.

IV.KAFKAS DİLLERİ

- Gürcüce
- Abhaz-Çerkez
- Lezgi-Çeçen

V. ÇİN-TİBET DİLLERİ

- 1. Çince
- 2. Tibetçe

VI. URAL DİLLERİ

- 1. Fin-Ugor: Fince, Macarca, Estçe
- 2. Samoyetçe

VII. ALTAY DİLLERİ

- Türkçe
- Moğolca
- Mançuca-Tunguzca
- Korece
- Japonca

ALTAY DİLLERİNİN ÖZELLİKLERİ

- 1. Bu gruptaki dillerin son ekli dillerdir; zengin bir ek sistemleri vardır.
- **2.** Ön ekler (artikeller) yoktur. Ar. *el-kitap*, İng. *the book*, Alm. *das auto*, *der Spiegel*, Fra. *le art* gibi.
- **3.** Söz diziminde yardımcı unsurlar (tamlayanlar, belirtenler) önce, asıl unsurlar (tamlananlar, belirtilenler) sonra gelir: *sözün doğrusu, yolun sonu, tebeşir parçası*... Mesela Farsça yapıda *resm-i geçit,* Türkçe yapıda *geçit resmi*...

4. Cümlelerde özne- tümleç-yüklem sıralaması vardır. Eskilerin ifadesiyle fail (özne) fiilden (yüklemden) önce gelir.

5. Sıfatlar isimlerden önce kullanılır: beyaz masa, iyi öğrenci. Sayı bildiren kelimelerden

sonra çokluk eki kullanılmaz: üç gün üç gece, birkaç kişi...

Ancak günümüz Türkçesinde istisnalar yok değil: Beş Kardeşler Apartmanı, Yedi

Meşaleciler, Kırk Haramiler, Üç Silahşorlar...

6. Bu dillerde gramatik cinsiyet yoktur. Bu sebeple cümlelerde cinsiyet farkından

kaynaklanan değişiklik yapılmaz: müdür – müdire, kâtip-kâtibe, Zeki-Zekiye; asker-askeriye;

he – *she gibi*.

7. Altay dilleri ses özeliklerine göre karşılaştırıldığı zaman birtakım ortaklıklar görülmektedir.

Bunlardan en belirgin olanı, ünlü uyumudur. Kelime başında l, r ve ñ ünsüzlerinin

bulunmaması diğer bir ortaklıktır.

Ayrıca Türkçe ve Moğolca asli kelimelerde "f" sesi yoktur. Yansıma ve ünlemlerde bu sesler

bulunur: firfir, of!

NOT: Ural-Altay filolojisinin (dil biliminin) asıl kurucusu Finli bilgin M. A. Castren'dir.

YAPI BAKIMINDAN DİLLER

YALINLAYAN DİLLER (Tek heceli diller, ayrımlı diller)

Kelimeler genellikle tek heceden oluşur. Her kelimenin anlamı bulunduğu yere, diğer

kelimelerle ilişkisine, vurgu ve tonlamasına göre değişir. Mesela Çince bir kelime en az 4,

en fazla 9 ayrı şekilde vurgulanmaktadır. Kelimelerin eklemeli ya da çekimli hâlleri

yoktur.

En tipik örneği Çincedir. Tibet dilleri, Endonezya dilleri, Vietnamca ve Avrupa'da Bask

dili bu yapıdadır.

Wo şiye : yazıyorum. (ben yazmak)

Wo bu şiye : yazmıyorum. (ben yok yazmak)

Wo şiye ma: yazıyor muyum? (ben yazmak var)

2.BÜKÜMLÜ DİLLER: Bükümlü dillerde de tek veya çok heceli kökler bulunur.

Kelime türetirken ve çekim esnasında çoğu zaman kökteki ünsüzler sabit kalırken ünlüler

değişir ve kelime bir iç kırılmaya uğrar.

Arapçada "ktb" yazmak mastarı farklı kalıplarla çekimlenerek mektub (yazılan şey), mekteb (yazılan yer), kâtib (yazan kişi), küttab (yazanlar) gibi anlamlar kazanır. İngilizce fiiller, bear / bore / born, borne ; see / saw / seen gibi.

EKLEMELİ DİLLER

Bu dillerde çekim ve türetme sabit köklere getirilen eklerle yapılır. Bu ekleme esnasında köklerde herhangi bir değişiklik olmaz. Bunlar Fince ve Macarcada olduğu gibi ön ekli, Türkçede ise son eklidir.

Ör. Yol-cu-luk-tan-dır Göz-le-di-m

KAYNAŞTIRAN DİLLER

Eskimo, Kızılderili dilleri ile Gürcüce bu dillere dâhil edilir.

Bilhassa konuşurken cümlenin kelimeleri birleştirilerek âdeta uzunca bir kelime dönüştürülür.

Bazen üç kelime birleştirilip bir kavram elde edilir: kia+zu+nek : *sıcağa maruz kalma sonucu oluşan su* demektir ki " t e r " kelimesini karşılar.